

**INNOVATSION SALOHIYATDAN FOYDALANISHNING XORIJ  
TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASHNING USTUVOR  
YO'NALISHLARI**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10673012>

**Olimova Nodira Xamrakulovna**

*i.f.n.,prof.,*

**Atabayev Umidjon Sobirovich**

*magistrant*

*Farg'ona davlat universiteti*

**Annotatsiya**

Rivojlangan mamlakatlarda innovatsion salohiyatni tahlil qilish va taqqoslash borasida ilg'or tajriba to'plangan bo'lib, uni chuqur o'rganish hamda respublikada foydalanish yuzasidan ilmiy taklif va tavsiyalarni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Samarali raqobat siyosati bozorlarni yangi ishtirokchilar bilan ta'minlaydi hamda korxonalarining oldingi mavqei va o'rnini yo'qotmagan holda yangilarini egallashga undaydi. Shundan kelib chiqib, mazkur maqolada mamlakatimizda innovatsion salohiyatdan foydalanishning xorij tajribalari va ularni O'zbekistonda qo'llashning ustuvor yo'nalishlariga oid masalalar tadqiq etilgan va bu borada amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar**

*Iqtisodiyot, innovatsiya, biznes, salohiyat, raqobat, xorijiy tajribalar, raqobatbardoshlik, biznes imkoniyatlari, rivojlanish dasturlari.*

Bugungi kunda iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlarini tadqiq etadigan bir qator xalqaro tashkilotlar mavjud. Ular INSEAD, World Economic Forum, Jahon banki, Yevropa Komissiyasi, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti, Bloomberg va shu kabilardir. Ular turli ko'rsatkichlar majmui orqali mamlakatlarning innovatsion salohiyati, innovatsion rivojlanish institutlari faoliyati va shu bilan bog'liq bo'lgan yakuniy natijalarini baholab chiqadilar:

1. World Economic Forum tashkiloti tomonidan har yili chop etiladigan Xalqaro raqobatbardoshlik reytingida 137 mamlakat iqtisodiyoti 12 ta ko'rsatkich guruhlari orqali baholanadi. Ulardan bittasi - innovatsion salohiyat hisoblanadi. Mazkur blokka innovatsiyalar uchun zarur bo'lgan moddiy-texnik baza va pul mablag'lari, ilmiy-tadqiqot institutlari sifati, korxonalarining

innovatsion faoliyatga bo'lgan xarajatlari, ushbu sohada ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasi natijalari, davlatning yuqori texnologik tovarlarini sotib olish hajmi va patentlash borasidagi ma'lumotlar tahlil qilingan [7].

2. Har yili xalqaro innovatsion indeks ham aniqlanadi. Uning hisob-kitobini amalga oshirishda INSEAD tashkiloti tomonidan quyidagi ko'rsatkichlar inobatga olinadi:

- institutlar, ya'ni, siyosiy muhit va xavfsizlik, huquqiy shart-sharoitlar va ishbilarmonlik muhiti, biznesni ochish imkoniyatlari, soliq tizimi va hkz.;

- ishchi kuchi kapitali va ilmiy tadqiqotlar. Bu yerda ta'lim sohasining asosiy ko'rsatkichlari, texnika va matematika bo'yicha oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari soni, tadqiqotchilar soni va jinsi, ilm-fan sohasiga xarajatlar;

- infratuzilma, shu jumladan elektr, logistik ta'minot, axborot-kommunikatsiya vositalarining rivojlanganligi, internet tarmog'ining ommaviylashganlik darajasi;

- bozor imkoniyatlari, ya'ni, kredit olish, qimmatli qog'ozlar yoki venchur kapitali bozori orqali mablag'larni jalb qilish imkoniyatlari, iste'mol bozorining umumiy hajmi va boshqalar;

- biznes imkoniyatlari, ya'ni, oliy toifali mutaxassislar mavjudligi, biznes sohasining innovatsiyalarni yaratish hamda moliyalashtirishdagi ishtiroki va bunda xorijiy investorlarning ulushi;

- ilmiy-texnikaviy mahsulot - patentlar, foydali modellar, ilmiy maqolalar soni, ularning iqtibosligi, yuqori texnologik mahsulot va IT-mahsulot eksporti hajmi [9].

Dunyoda har bir mamlakat uchun turli ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqilgan bo'lib, ushbu ko'rsatkichlar o'rtasida muayyan darajada farqlanishlar kuzatiladi. Ular o'rtasidagi farqlar turli xildagi indekslarni hisoblash uslubiyati (indeksdagi axborot integratsiyasi algoritmi) bilan bog'liq. Chunki, har bir indeks muayyan tadqiqot yoki boshqaruv vazifasini hal qilish uchun ishlab chiqiladi (1-jadval).

### 1-jadval

#### Innovatsion salohiyatning turli xil indekslari [15]

Indeks	Hisobga olinadigan davlatlar soni	Iqtibos manbai
Innovation Index WB	145	WorldBank
Innovation CapacityIndex	130	ИННОВАЦИОН CapacityIndex ( <a href="http://www.innovationfordevelopment">http://www.innovationfordevelopment</a> )

		<a href="http://peport.org/ici.html">peport.org/ici.html</a>
Global Innovation IndexINCEAD	130	Global Innovation IndexINCEAD ( <a href="http://www.insead.edu/discover_insead/newsroom/2009_global_innovation.cfm">http://www.insead.edu/discover_insead/newsroom/2009_global_innovation.cfm</a> )
Innovation IndexWEF	133	The Global Competitiveness Report 2009-2010. World Economic Forum. 2009. ( <a href="http://www.weforum.org/documents/gcr09/index.html">http://www.weforum.org/documents/gcr09/index.html</a> )

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, texnik yangiliklarning harakatlantiruvchilari bu - o'z faoliyatida davlat yordamiga tayanuvchi kichik ilmiy-texnik va innovatsiya firmalari hisoblanadi. Masalan, AQShda texnologik yangiliklarni joriy etish 80-yillardan boshlab iqtisodiy jarayonlarni davlat tomonidan boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari va nufuzli jihatlaridan biriga aylandi. Innovatsion muhit kichik korxonalar faoliyatini boshqarishning sof bozor mexanizmlari samarasizligini namoyon qiladi va davlat tomonidan innovatsion biznesni qo'llab-quvvatlash dasturini ishlab chiqish va amalga oshirishga majbur qiladi. Dasturning asosiy maqsadi - kichik kompaniyalarning yangi texnologiyalar asosida raqobatbardosh tovarlar yaratishlari uchun zarur moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirish, shuningdek, davlat ilmiy-tadqiqot tashkilotlarini qo'shimcha mablag' va vositalar bilan ta'minlashdan iboratdir. Bundan tashqari, dasturning yana bir maqsadi - universitet va federal ilmiy markazlar uchun ular tomonidan ishlab chiqiladigan yuqori texnologik mahsulotlarni kichik biznes korxonalarining tijorat borasidagi tajribasidan foydalangan holda bozorga chiqarish bo'yicha zarur imkoniyatlarni yaratish hisoblanadi [13]. Innovatsiya loyihalarining hayot tsikli turli bosqichlarni bosib o'tadi: birinchi bosqich tugallangandan so'ng 35 % loyihalar davom ettirish uchun mablag' va vositalar bilan ta'minlanadilar; ikkinchi bosqich tugagandan so'ng 50% loyihalar qo'llab-quvvatlanadi. Ikkinchi bosqichda 23% moliyalashtiriladigan loyihalar «yuqori novatorlik loyihalari» sifatida tavsiflanadilar. O'tkazilgan so'rovlar natijasiga ko'ra, bunday dasturlar amal qilmasa, kichik firmalar tomonidan qo'llanilishi mumkin bo'lgan loyihalarning faqat 16 foizigina amalga oshirilishi mumkin ekan. Hukumat maqsadli subsidiyalar, dotatsiyalar tadqiqot stipendiyalarini fundamental fanlar va ishlab chiqarish o'rtasida uzoq muddatli aloqalar o'rnatilganligi uchun ajratadi.

Ilm-fan sohasidagi siyosatdan tashqari, turli davlat mahkamalari doirasida ijtimoiy xarakterdagi tadbirlar ham amalga oshiriladi. Ular bevosita moliyaviy ko'makni ko'zda tutuvchi biznesning innovatsiya faolligiga qaratilgan bo'ladi, masalan, kichik firmalarda yangiliklarni joriy etishni qo'llab-quvvatlash dasturlari

bo'yicha faoliyat shular jumlasidandir. Amaliy tadqiqotlarni yuritish uchun Milliy ilmiy jamg'arma mablag'laridan foydalanilib, ular tomonidan yaratilgan yangiliklarni joriy qilish markazlarini shakllantirishga yordam beradi va davlat mablag'lari hisobidan innovatsiya firmalariga tavakkalchilik kapitalini ajratadilar. Tavakkalchilik kapitali uchun maqsadli jamg'armalar, shuningdek, o'z byudjeti hisobidan mablag'lar ajratuvchi alohida shtatlar va shaharlar miqyosida ham shakllantiriladi. AQSh uchun davlatning innovatsion faolligiga ta'sir etishining o'ziga xos yo'nalishlaridan biri tovarlar va xizmatlarni o'zlashtirish uchun mo'ljallangan shartnoma tizimi hisoblanadi. Davlat xaridlari – yangiliklarni joriy etish «talabi»ning muhim unsuridir. Ancha katta savdo hajmiga ega bo'lgan kafolatli bozorning mavjudligi ishlab chiqaruvchi firmalarga ishlab chiqarish ko'lamini kengaytirish va tajriba bo'yicha tejamkorlik asosida sarflarni keskin qisqartirishga imkon beradi. Yangiliklarning texnik ekspluatatsiya parametrlarini yaxshilash bilan bir qatorda, xarajatlarni qisqartirish, uning bozorga chiqishi va taqsimlanishida yetarli darajadagi samaradorligini oshirish imkonini yaratadi [6].

Davlat yangiliklarni ishlab chiqaruvchi xorijiy sub'yektlar uchun to'siq qo'yib, milliy ishlab chiqaruvchilar uchun tajriba to'plashga imkon beradi. Jumladan, yangiliklar asosida turuvchi ko'pgina kashfiyotlar hukumat buyurtmasi va mablag'lariga ko'ra yaratilgan. Avvalo, mutloq davlat bozori uchun mo'ljallangan mahsulotlar asta-sekinlik bilan fuqarolik tarmoqlari uchun ishlab chiqarila boshlandi. AQShda taxminan o'n besh ming atrofida kichik innovatsiya firmalari hisobga olingan. Hisob-kitob qilinishicha, kichik firmalar yiriklarga nisbatan ikki marta ko'p yangiliklar yaratadilar, eng yangi mahsulotlar esa, bunday firmalarda 2,5 marta ko'p yaratiladi. Mahsulotni ishlab chiqarishdan boshlab, uni tijoratlashtirish va yangi mahsulot bilan bozorga chiqishgacha bo'lgan vaqt davriyligi kichik firmalarda 2,2 yilga teng bo'lsa, yirik firmalarda bundan 1,5 marta ko'p vaqtni talab etadi. ITTKIga qilinadigan 1 dollarlik xarajat hisobiga kichik tadbirkorlik yirik korporativ tadbirkorlikka nisbatan 24 marta ko'p yangiliklar yaratar ekan. Ilmiy-texnologik va innovatsion rivojlanishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlab olish Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida davlat innovatsiya siyosatini shakllantirishning muhim elementi hisoblanadi. Bu esa, o'z navbatida globallashuv va raqobat kurashining kuchayayotganligi; texnologiyalarning takrorlanishini oldini olish maqsadida milliy innovatsion tizimlarni integratsiyalashuvini ta'minlashning zarurligi bilan izohlanadi.

Yevropa Ittifoqi mamlakatlari innovatsion faoliyatni davlat tomonidan bevosita va bilvosita tartibga solish usullaridan keng foydalanmoqda. Jumladan, innovatsion faoliyatni bevosita tartibga solishda subsidiyalar, soliq imtiyozlari,

byudjet ssudalari berish, grantlar ajratish, davlat shartnomalarini tuzish, inkubatorlar, ilmiy va texnologik parklar tashkil etish kabi usullardan keng foydalanilmoqda.

Innovatsion faoliyatni bilvosita tartibga solishda esa, maqsadli soliq imtiyozlari berish, jadallashtirilgan amortizatsiya qo'llash, kredit olganda soliqqa tortishni kamaytirish, dividendlardan olinadigan soliq stavkasini pasaytirish, innovatsion korxonalarini tashkil etish uchun davlat mulkini imtiyozli yoki qaytarib olmaslik sharti asosida berish, innovatsion tavsifdagi yirik loyihalarda hissali ishtirok shaklida qatnashish, venchurli moliyalashtirishni rag'batlantirish, davlat kafolatlarini taqdim etish kabi usullardan foydalanilmoqda.

Fikrimizcha, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarining tajribasidan kelib chiqqan holda, innovatsion faoliyatni davlat tomonidan tartibga solishning bevosita va bilvosita usullaridan kompleks foydalanishni joriy etish maqsadga muvofiq [1,2]. Xususan, innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda davlat va xo'jalik yurituvchi sub'yektning hissali ishtirok etishini ta'minlash, olinadigan dividendlarga nisbatan past darajadagi soliq stavkalarini qo'llash innovatsion loyihani investitsiyalash samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Taraqqiy etgan boshqa mamlakatlarda ham innovatsion investitsiyalashni rag'batlantirish maqsadida soliq imtiyozlaridan keng foydalaniladi. Davlatlar kesimida ko'rib chiqadigan bo'lsak, mazkur soliq imtiyozlari ularda quyidagi shakllarda amaliyotga joriy qilingan:

- Yaponiyada yangi texnika va texnologiyani tadqiq qilish va ishlab chiqish maqsadida ishlatiladigan uskunaga investitsiya qilayotgan sanoat kompaniyalariga mazkur investitsiyalarning 7 foizi miqdorida foyda solig'idan chegirma beriladi;

- Buyuk Britaniyada kompaniyalarga, yangi mashina va uskunalarni ishlab chiqarishga joriy etganda, birinchi yilda soliq imtiyozlari beriladi;

- Irlandiyada yangi uskunalarni ekspluatatsiya qilishning birinchi yilida beriladigan soliq imtiyozi 100 foizni tashkil etadi [15].

Shunisi xarakterliki, taraqqiy etgan mamlakatlarda ilmiy-tadqiqot xarajatlarining asosiy qismini davlat qoplaydi. Masalan, Frantsiyada 2008 yilning 1 yanvaridan boshlab, summasi 100 mln. yevrogacha bo'lgan ilmiy-tadqiqot ishlarining 30 foizi, 100 mln. yevrodan ortiq bo'lganlarining 50 foizi davlat tomonidan qoplangan [3].

AQShda ilm-fan xarajatlarining qariyb yarmi, Buyuk Britaniyada 50 foizdan ortiq qismi, Germaniyada 40 foizdan ortig'i davlat tomonidan moliyalashtiriladi.

O'tish iqtisodiyoti jarayonlari mavjud davlatlarda iqtisodiyotni innovatsiyalashish darajasi taraqqiy etgan mamlakatlarnikiga nisbatan ancha past.

Masalan, Rossiyada ilmiy tadqiqot va ishlanmalarga qilingan xarajatlarning YaIMga nisbatan salmog'i 1,12 foizni tashkil etadi va ushbu korsatkich bo'yicha dunyoda u 30-o'rinni egallaydi. Bitta olinga to'g'ri keladigan ilm-fan xarajatlari 19 ming AQSh dollarini tashkil qiladi. Holbuki, ushbu ko'rsatkich Germaniyada 131 ming dollarni, Janubiy Koreyada esa, 147 ming dollarni tashkil qiladi [3].

ITTKIni moliyalashtirish masalalari hozirgi kundagi eng dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Davlat va nodavlat manbalari nisbatidan mamlakatda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining takomillashganlik darajasiga baho berish mumkin (2-jadval).

## 2-jadval

**Jahon amaliyotida ITTKIni moliyalashtirishda davlat va biznes sektorlarini roli [16]**

Mamlakat	ITTKIga xarajatlar, mlrd. AQSh doll.	ITTKIni moliyalashtirishda sektorlarni ulushi, %		
		<i>biznes</i>	<i>davlat</i>	<i>boshqa manbalar</i>
AQSh	312 535	64	31	5
Yaponiya	118 026	75	18	7
Germaniya	61 712	67	30	3
Frantsiya	40 363	52	38	10
Buyuk Britaniya	32 197	44	33	23
Xitoy	115 197	67	26	7
Kanada	22 702	47	34	19
Ispaniya	13 208	48	41	11
Rossiya	16 669	30	62	8
Polsha	2 895	30	61	9
Koreya Respublikasi	31 632	75	23	2

Jadvaldan ko'rinib turganidek, turli davlatlarda ITTKIni moliyalashtirishda davlat va biznes sektorlarni ulushi farqlanadi. Masalan, Yaponiya, Germaniya, Koreya, AQSh va Xitoy davlatlarida ITTKIni moliyalashtirish hajmining 60%dan ortiqrog'i biznes sektorga to'g'ri keladi. Ushbu sohani moliyalashtirishda davlat ulushi yuqori bo'lgan davlatlarga esa Rossiya, Polsha, Frantsiya kabi mamlakatlar kiradi.

Milliy innovatsion tizimini rivojlantirish bo'yicha Osiyoning Janubiy-Sharqiy mamlakatlar tajribasi alohida e'tiborga loyiq hisoblanadi. Gonkong hukumati innovatsiyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash Dasturini amalga oshirdi (The Innovation and Technology Suppor + Programme - ITSP). Uning asosiy maqsadi -

sanoatni innovatsiya va texnologik qayta to'zishga yo'naltirilgan ITTKIning amalga oshirishda rag'batlantirish faoliyatini ko'rsatishdir. Dastur ishtirokchilari asosan universitetlar, ilmiy tashkilotlar, kompaniyalar va savdo uyushmalari bo'ladilar.

Dastur doirasida arizalarni baholash va loyihalarning kelgusida bajarilishini nazorat qilish bilan shug'ullanuvchi yettita qo'mita tuzilgan, Qo'mita tarkibiga olimlar, tadbirkorlar, shuningdek, hukumat boshliqlari kiritilgan. Zarur bo'lganda xorijdan ekspertlar jalb qilinadilar. Tadqiqotlar va ishlanmalar loyihalarini moliyalashtirish bo'yicha baholash va qaror qabul qilish quyidagi mezonlarni inobatga olgan holda amalga oshiriladi:

- loyihalar Gonkong sanoatini innovatsiya va texnologik jarayonlarini qayta tarkibiy o'zgartirishga sezilarli hissa qo'shishi lozim;

- loyiha natijalari faqat bir kompaniyadagina emas, balki sanoatning bir yoki bir nechta tarmoqlarida qo'llana olishi lozim;

- loyiha aniq texnologik ijobiy xususiyatlarga ega bo'lishi shart.

Singapurda davlat venchur investitsiyalar tavakkalini Texnologik Investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash Dasturi orqali qisman moliyalashtiradi. (Technopreneur Investment Incentive Scheme - TII). Bu dastur endi ish boshlagan kompaniyalarga investitsiyalardan kutiladigan zararlarni sug'urtalash imkoniyatini beradi. TII Statusiga ega kompaniya o'z investorlari uchun 3 mln. singapur dollaridan oshuvchi qiymatdagi investitsiya uchun sertifikat chiqarish huquqiga ega. Bunday sertifikatlariga ega bo'lgan investorlar qimmatbaho qog'ozlar ishlatilishi mumkin bo'lgan muddat ichida investitsiyalardan keladigan har qanday yo'qotuvlarni soliqqa tortiladigan o'z daromadlari hisobidan ajratishlari mumkin.

Koreya Respublikasida kichik biznesni moliyalashtirish tizimida kafolatli kredit jamg'armasi muhim rol o'ynaydi. U hukumat va ixtisoslashtirilgan moliya idoralari mablag'lari hisobidan tashkil etilgan. Jamg'armasi kreditli kafolatlarni qarz evaziga iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarida faoliyat yurituvchi kichik va o'rta korxonalar uchun beradi. Agar qarz bank tashkiloti tomonidan kichik va o'rta korxonalarining asosiy fondlarini investitsiyalash uchun taqdim etilsa, bunda 150 mln. von.gacha bo'lgan qiymatdagi qarz avtomatik tarzda 70 % sug'urtalanadi. Komission to'lov hajmi - yillik 1 % (yirik korxonalar uchun - 1,5 %).

Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda innovatsion jarayonlarni tashkil qilish shundan dalolat beradiki, real sektordan ITTKIning moliyalashtirish rivojlanayotgan davlatlarda rivojlangan davlatlarga nisbatan 5,5 marta kam. Asosan rivojlanayotgan mamlakatlarda ITTKI davlat tomonidan moliyalashtiriladi.

Shunday qilib, rivojlangan iqtisodiyotli mamlakatlarda davlatning innovatsiya faolligiga ta'siri quyidagi yo'nalishlarda o'z aksini topadi:

- birinchidan, davlat ilmiy-texnik g'oyalar taklifini va ishlanmalarni amalga oshirish uchun zarur infratuzilmasini shakllantirishning omili sifatida;

- ikkinchidan, davlat innovatsiya korxonalari o'z faoliyatini amalga oshiradigan iqtisodiy muhitni shakllantirishning muhim omili;

- uchinchidan, davlat mahkamalari xaridlari keyinchalik xo'jalik amaliyotida keng tarqaladigan va qo'llaniladigan ko'pgina yangiliklarni joriy etish borasida boshlang'ich talabni shakllantiruvchi omil sifatida qatnashadilar.

Buning uchun quyidagi muammolarni hal etishga e'tibor berish zarur:

- milliy innovatsiya tizimini istiqbolli rivojlanishini takomillashtirish, iqtisodiy siyosatga asosan uni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish;

- milliy iqtisodiyot tarmoqlarini samarali rivojlantirish uchun zarur bo'lgan innovatsion investitsiya mablag'larini jalb etish bo'yicha innovatsion investitsiya siyosatini ishlab chiqish;

- xorijiy innovatsiya mablag'larini jalb etishni respublika iqtisodiy mintaqalari xususiyatlari va tabiiy resurslaridan kelib chiqqan holda innovatsion faoliyatini rivojlantirish, uning jozibadorlik darajasini oshirish;

- innovatsion ilmiy faoliyatni rivojlantirish, ishlab chiqarishda texnologik yo'nalishda raqobatbardosh yangiliklarni yaratish uchun inovatsion tadbirkorlik faoliyatini olib boruvchi sub'yektlarni zarur bo'lgan ilmiy xodimlar va yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash lozim.

Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni investitsiyalashtirishda aholi jamg'armalaridan foydalanishni rivojlantirish zarur. Buning uchun esa ularni davlat banklarida to'planishni rag'batlantirish uchun birinchidan, bank qo'yilmalari uchun to'lanadigan foiz darajalarini qayta ko'rib chiqish zarur bo'lsa; ikkinchidan, maxsus innovatsion investitsiyalashtirish bilan bog'liq bo'lgan qimmatli qog'ozlar zayomlarni chiqarish zarur; uchinchidan, innovatsion yangiliklar asosida ishlab chiqarish sub'yektlarining oladigan foydalari darajasini o'sishidan innovatsion investorlar manfaatdorligini oshirish zarur.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

24. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. Инновацион фаолият тўғрисида. 24.07.2020 йил, ЎРҚ-630-сон, <https://lex.uz/ru/docs/4910391>

25. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. 2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини амалга ошириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида. 06.07.2022 йил, ПҚ-307-сон, <https://lex.uz/docs/6102466>.



26. Захарова Н. Координация инновационных процессов в Европейском союзе. // Экономист. - Москва, 2021, №7. - с.58, с.65
27. Олимова, Н. Х., Тешабаева, О. Н., & Жўраева, Н. Х. Қ. (2022). Ўзбекистонда инновацион жараёнларни такомиллаштириш орқали корхоналар рақобатдошлигини ошириш масалалари. *Scientific progress*, 3(3), 276-282.
28. Olimova, N. X., & Axunova, O. E. (2020). Evaluation of the investment environment of fergana region and investment activity of real sector enterprises in it. *Новые информационные технологии как основа эффективного инновационного развития*, 102-109.
29. Олимова, Н. Х., & Ахунова, О. Э. (2020). Способы эффективного развития инвестиционной деятельности предприятий реального сектора. *Архивариус*, (7 (52)), 47-50.
30. Олимова, Н. Х., & Каримов, Ш. Х. (2020). Реал сектор корхоналарида инновацион янгиликларни жорий қилишнинг ташкилий-иқтисодий механизмини такомиллаштириш. In *Минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари* (pp. 423-427).
31. Akhunova, O. E., Kh, O. N., & Kh, E. A. (2019). Role of innovative technologies in ensuring competitiveness of export products in Uzbekistan. *Process management and scientific developments*.
32. Олимова, Н. Х., & Эргашев, А. Х. (2017). Особенности оценки инвестиционной привлекательности реального сектора экономики. *www.issledo.ru Редакционная коллегия*, 120.
33. Эргашев, А. Х., & Олимова, Н. Х. (2020). Инновацияларни яратиш ва уларни саноат кор-хоналари фаолиятига жорий этишнинг асосий масалалари. In *Минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари* (pp. 487-490).
34. Олимова, Н. Х., & Каримов, О. О. Ў. (2022). Корхона инновацион фаолиятини молиялаштириш самарадорлигини баҳолаш усуллари. *Academic research in educational sciences*, 4(1), 11-21.
35. Олимова, Н. Х., & Джурабаев, У. Б. (2020). Мамлакатимизда инновацион фаолиятнинг ривожланиши ва реал сектор корхоналарининг технологик инновацияларга бўлган талабини белгиловчи омиллар таҳлили. In *Минтақа иқтисодиётини инвестициялашнинг молиявий-ҳуқуқий ва инновацион жиҳатлари* (pp. 445-449).

36. Олимова, Н. Х. (2015). Вопросы эффективной организации инновационных мероприятий на строительных предприятиях и повышения их экспортного потенциала. *Научный журнал «Ceteris Paribus»*, 8(2015), 30.

37. Олимова, Н. Х. (2015). Инновационно-инвестиционная деятельность интегрированных корпоративных структур: мирохозяйственные аспекты и национальные приоритеты. *Молодой ученый*, (18), 279-280.

38. Павлов К. Инновации интенсивного и экстенсивного типа. // *Экономист*. - Москва, 2020, №7, с. 47

39. Шадиева Д.Х. Роль государственно-частного партнёрства в финансировании инновационной деятельности. // *Бизнес-эксперт*. - Ташкент, 2019. - № 4. - с.60